

Ahvenlammen lähellä on yleensä Haukilampi

näkökulma lähekkäisten vedenkokoumien nimeämiseen

<http://www.cs.helsinki.fi/u/leino/jutut/ktp-03/>

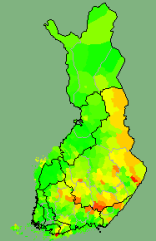
Antti Leino

leino@cs.helsinki.fi

aleino@kotus.fi

13. toukokuuta 2003

**Ahvenlammen
lähellä on yleensä
Haukilampi**

Antti Leino
Kielitieteen päivät 2003

Johdanto

Kaksi nimiparia

Muita havaintoja

Lopuksi

Lähteet

Sivu 0 / 6

Takaisin

Koko ruutu

Sulje

Lopeta

Johdanto

Maanmittauslaitoksen paikannimirekisteri

Leskinen (2002)

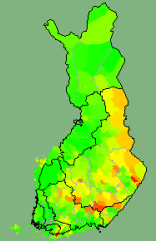
- Koko peruskartan nimistö
- 303 626 suomenkielistä nimeä, 717 747 esiintymää
- 25 178 vedenkokouman nimeä, 58 267 esiintymää
- 54 yleisintä vedenkokouman nimeä:
kutakin nimeä vähintään 90, yhteensä 9 008 esiintymää

Tietojenkäsittelytieteen menetelmät

- Tietämyksen muodostaminen, data-analyysi:
miten etsiä hyödyllistä uutta tietoa suurista aineistoista
- HY:n tietojenkäsittelytieteen laitoksen vankka tutkimusperinne
- Paikkatiedon käsittelyä tutkittu verraten vähän

Aiempaa nimistöntutkimusta

- Vastakohta- ja variointinimien tematiikkaa: [Kiviniemi \(1971\)](#)
- Nimien toistumista ja läheisyyttä: [Santakivi \(1979\)](#), [Eskelinen \(2002\)](#)
- Ei systemaattista tutkimusta nimi(esiintymi)en läheisyydestä

Ahvenlammien
lähellä on yleensä
Haukilampi
Antti Leino
Kielitieteen päivät 2003

Johdanto

Kaksi nimiparia

Muita havaintoja

Lopuksi

Lähteet

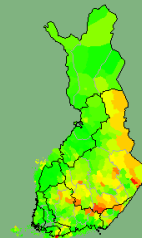
Sivu 1 / 6

Takaisin

Koko ruutu

Sulje

Lopeta

Ahvenlammen lähellä on yleensä Haukilampi

Antti Leino

Kielitieteen päivät 2003

Johdanto

Kaksi nimiparia

Muita havaintoja

Lopuksi

Lähteet

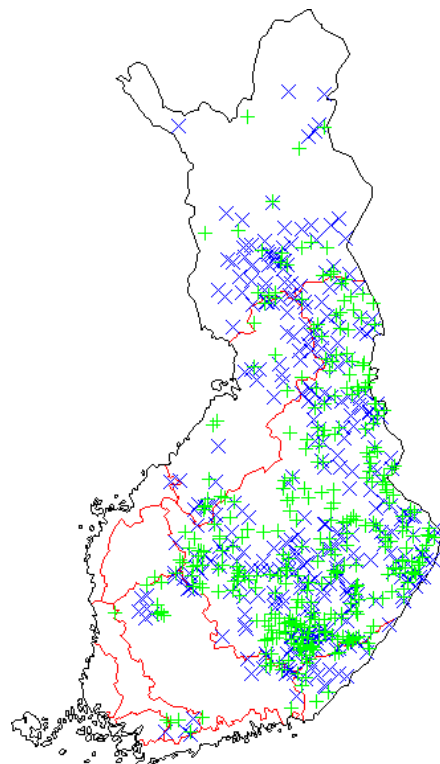
Sivu 2 / 6

Takaisin

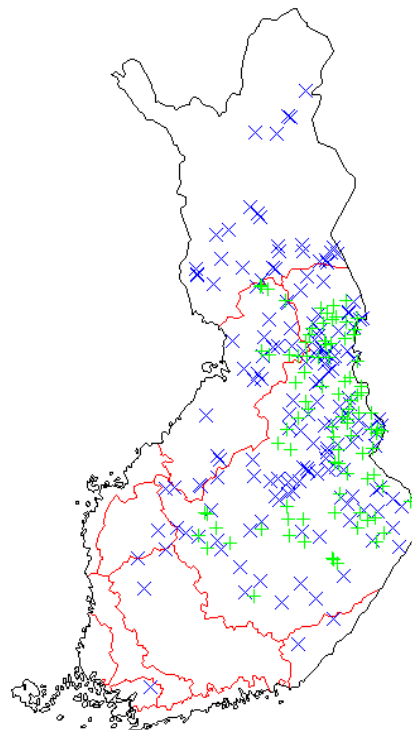
Koko ruutu

Sulje

Lopeta

A. Ahvenlampi (x)
ja Haukilampi (+)

B. Hanhilampi (x)
ja Joutenlampi (+)

Kuva 1: Kahden nimiparin levikkikartat

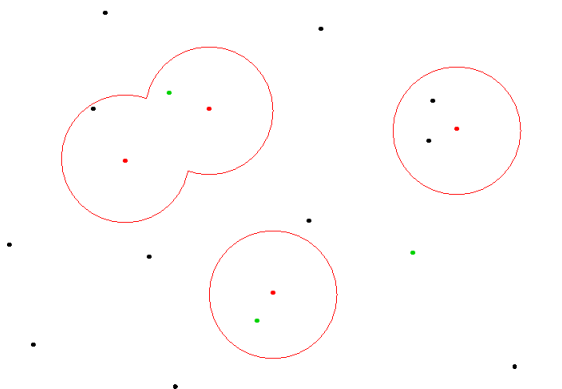
Kaksi nimiparia

Ensivaikutelma

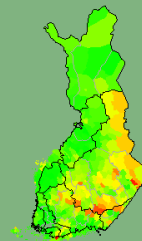
- Nimien välillä samantapainen merkityssuhde
- Levikkien suhde silmämääräisesti osapuilleen samantapainen

Assosiaatiosääntö

- Tietojenkäsittelytieteen käsite (esim. [Mannila — Toivonen 2002](#))
- Jos A esiintyy, niin B normaalia todennäköisempi
- Paikannimien tapaus: verrataan B :n esiintymätiheyksiä toisaalta A :n lähistöllä, toisaalta koko aineistossa

Kuva 2: Assosiaatiosääntöjen etsintä etäisyyksien perusteella

Ahvenlampen
lähellä on yleensä
Haukilampi
Antti Leino
Kielitieteen päivät 2003

Johdanto

Kaksi nimiparia

Muita havaintoja

Lopuksi

Lähteet

Sivu 3 / 6

Takaisin

Koko ruutu

Sulje

Lopeta

Ahvenlampi—Haukilampi

- Nollahypoteesi: esiintyvät toisistaan riippumatta
- Tällöin *Ahvenlampien* lähistöllä *Haukilampia* suunnilleen yhtä tiheässä kuin koko maassa ylipäänsä
- Näin ei ole, vaan nimien esiintymien välillä on tilastollisesti merkitsevä yhteys
- *Ahvenlampi* $\Rightarrow$ *Haukilampi* ja *Hanhilampi* $\Rightarrow$ *Joutenlampi* erilaiset

Ahvenlampi => Haukilampi:

+ Säde 1 km: 20; $p(n<20) = 1.0000$ (korj. 1.00)
+ Säde 2 km: 40; $p(n<40) = 1.0000$ (korj. 1.00)
+ Säde 3 km: 51; $p(n<51) = 1.0000$ (korj. 0.99)
+ Säde 4 km: 75; $p(n<75) = 1.0000$ (korj. 1.00)
+ Säde 5 km: 92; $p(n<92) = 1.0000$ (korj. 0.97)
+ Säde 6 km: 116; $p(n<116) = 1.0000$ (korj. 0.98)
+ Säde 7 km: 137; $p(n<137) = 1.0000$ (korj. 0.95)
+ Säde 8 km: 170; $p(n<170) = 1.0000$ (korj. 1.00)
+ Säde 9 km: 181; $p(n<181) = 1.0000$ (korj. 0.96)
+ Säde 10 km: 204; $p(n<204) = 1.0000$ (korj. 0.98)
Säde 15 km: 263; $p(n<263) = 0.9991$ (korj. 0.00)
Säde 20 km: 301; $p(n<301) = 0.9970$ (korj. 0.00)
Säde 25 km: 326; $p(n<326) = 0.9954$ (korj. 0.00)
Säde 30 km: 335; $p(n<335) = 0.9831$ (korj. 0.00)
Säde 35 km: 340; $p(n<340) = 0.9588$ (korj. 0.00)
Säde 40 km: 344; $p(n<344) = 0.9308$ (korj. 0.00)
Säde 45 km: 345; $p(n<345) = 0.8857$ (korj. 0.00)
Säde 50 km: 345; $p(n<345) = 0.8226$ (korj. 0.00)

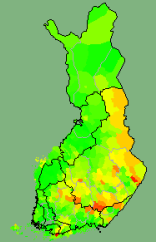
Hanhilampi => Joutenlampi:

Säde 1 km: 0; $p(n>0) = 0.2091$ (korj. 0.00)
Säde 2 km: 3; $p(n<3) = 0.9259$ (korj. 0.00)
Säde 3 km: 3; $p(n<3) = 0.6418$ (korj. 0.00)
Säde 4 km: 5; $p(n<5) = 0.6983$ (korj. 0.00)
Säde 5 km: 9; $p(n<9) = 0.8927$ (korj. 0.00)
Säde 6 km: 18; $p(n<18) = 0.9990$ (korj. 0.00)
Säde 7 km: 21; $p(n<21) = 0.9985$ (korj. 0.00)
+ Säde 8 km: 31; $p(n<31) = 1.0000$ (korj. 0.98)
Säde 9 km: 33; $p(n<33) = 1.0000$ (korj. 0.91)
Säde 10 km: 37; $p(n<37) = 1.0000$ (korj. 0.91)
+ Säde 15 km: 60; $p(n<60) = 1.0000$ (korj. 0.99)
Säde 20 km: 73; $p(n<73) = 1.0000$ (korj. 0.86)
Säde 25 km: 83; $p(n<83) = 0.9997$ (korj. 0.14)
Säde 30 km: 90; $p(n<90) = 0.9991$ (korj. 0.00)
Säde 35 km: 93; $p(n<93) = 0.9965$ (korj. 0.00)
Säde 40 km: 93; $p(n<93) = 0.9838$ (korj. 0.00)
Säde 45 km: 93; $p(n<93) = 0.9609$ (korj. 0.00)
Säde 50 km: 93; $p(n<93) = 0.9348$ (korj. 0.00)

Taulukko 1: Nimiparien välinen assosiaatio eri etäisyyksillä

Johtopäätös

- *Ahvenlampi—Haukilampi* saman nimiaiheen variointia
- *Hanhilampi—Joutenlampi* selittyä levikkien päällekkäisyydellä

Ahvenlammen
lähellä on yleensä
Haukilampi

Antti Leino

Kielitieteen päivät 2003

Johdanto

Kaksi nimiparia

Muita havaintoja

Lopuksi

Lähteet

Sivu 4 / 6

Takaisin

Koko ruutu

Sulje

Lopeta

Muita havaintoja

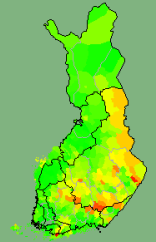
Esimerkkihavaintoja 54 yleisimmän järven- ja lammennimen aineistosta:

- *Mustalampi* ⇒ *Valkealampi* ja toisin päin: odotuksenmukainen, mutta viite menetelmän toimivuudesta
- *Lehmilampi* ⇒ *Likolampi* ja päin vastoin: voimakas yhteys, muttei variointia. Kulttuuriin perustuva yhteys?
- *Likolampi* ⇒ *Pitkälampi*, *Likolampi* ⇒ *Valkealampi* ja päin vastoin: Voimakkaita assosiaatiosääntöjä. Miksi?
- *Umpilampi* ⇒ *Umpilampi* voimakkaasti merkitsevänä lyhyillä etäisyyksillä; selvästi kään ei koko kylän käytössä

Lopuksi

Lyhytkin tarkastelu paljasti mielenkiintoisia asioita. Entä jatko?

- vastaavanlainen koko vesistönimistöä ja myöhemmässä vaiheessa koko peruskartan nimistöä koskeva tarkastelu
- useamman kuin kahden nimen välisten riippuvuuksien analysointi
- näiden tulosten selittäminen semanttisin, kulttuuri- ja asutushistoriallisin, luonnonmaantieteellisin tai muin perustein
- nimeämistä ja mahdollisesti myös nimitysologiaa koskevien onomastisten teorioiden sovittaminen yhteen tulosten kanssa

Ahvenlammien
lähellä on yleensä
Haukilampi
Antti Leino
Kielitieteen päivät 2003

Johdanto

Kaksi nimiparia

Muita havaintoja

Lopuksi

Lähteet

Sivu 5 / 6

Takaisin

Koko ruutu

Sulje

Lopeta

Lähteet

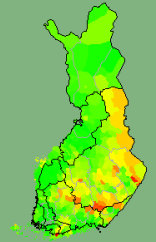
Eskelinen, Riikka 2002: Paikannimien ja määriteosien yleisyys ja toistuminen Tervon kunnassa. Praktikumtyö, Helsingin yliopisto.

Kiviniemi, Eero 1971: Vastakohta- ja variointinimistä. *Virittäjä* s. 123—134.

Leskinen, Teemu 2002: The geographic names register of the National Land Survey of Finland. *Eighth United Nations Conference on the Standardization of Geographical Names*.

Mannila, Heikki — Toivonen, Hannu 2002: Knowledge discovery in databases: The search for frequent patterns. Tietämyksen muodostaminen -kurssin luentomoniste. Helsingin yliopiston tietojenkäsittelytieteen laitos.

Santakivi, Pekka 1979: Paikannimien toistuminen Hauholla, Lammilla ja Tuuloksessa. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.

**Ahvenlampen
lähellä on yleensä
Haukilampi**
Antti Leino
Kielitieteen päivät 2003

Johdanto

Kaksi nimiparia

Muita havaintoja

Lopuksi

Lähteet

Sivu 6 / 6

Takaisin

Koko ruutu

Sulje

Lopeta